

PROSPERITY

MOKYMŲ TEMOS SANTRAUKA

Transporto mieste scenarijų
kūrimo priemonė

Atsakingas autorius: Simone BOSETTI | TRT

Bendraautorius: Eglantina DANI | TRT

Data: 03.11.2017

Būklė: Galutinė

2020

CiViTAS
Cleaner and better transport in cities
PROSPERITY

THE CIVITAS INITIATIVE
IS CO-FINANCED BY THE
EUROPEAN UNION

 European Platform
on Sustainable Urban
Mobility Plans

1 Įvadas

Šiame skyriuje pateikiama mokymų temos santrauka

Miestų transporto sistemos yra neatskiriama Europos transporto sistemos dalis, todėl joms galioja bendra transporto politika. Pastaruoju metu miesto transportas susiduria su darnaus vystymosi iššūkiais, kurių sprendimui 2011 m. Transporto baltojoje knygoje buvo nustatyti gana ambicingi tikslai. Šie tikslai nebus pasiekti vien atnaujinus technologijas ar pagerinus ekonomiką, todėl būtina vieninga politika, užtikrinanti pokyčius miesto transporto sistemose.

Kuriant transporto sistemos scenarijus ir siekiant norimų tikslų, remiamasi politikos priemonėmis. Egzistuoja nemažai politikos priemonių, kurios gali padėti sukurti įvairias miesto strategijas, sprendžiant transporto tvarumo klausimus. ELTIS, CIVITAS ir EPOMM internetinėse svetainėse galite rasti daug darnų judumą skatinančių politikos priemonių pavyzdžių. Remiantis šiose duomenų bazėse pateikiamais sprendimais ir geraisiais pavyzdžiais, buvo sukurtas prioritетinių politikos priemonių rinkinys. Jame priemonės (dažnai itin konkrečios ir priklausomos nuo konteksto) buvo suskirstytos į bendresnes atitinkamų veiksmų grupes. Prioritetinės priemonės buvo atrenkamos pagal šiuos kriterijus:

- Politikos sritį (pvz., paklausos valdymas, ekologiškas transportas, investicijos į infrastruktūrą, kainodara ir finansinės priemonės, eismo valdymas ir kontrolė);
- Įgyvendinančią instituciją (pvz., nacionalinė ar vietos valdžia);
- Poveikio stiprumą, išlaidų-naudos pasiskirstymą ir transporto rūšių apimtį.

1 lentelėje pateikiamas 19 prioritетinių priemonių sąrašas.

1 Lentelė. Prioritetinės politikos priemonės

Politikos tipas	Priemonė
Paklausos valdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Informavimas apie darnų keliavimą ir reklama • Viešųjų dviračių sistema (angl. <i>Bike sharing</i>) • Dalijimosi automobiliu sistema (angl. <i>Car sharing</i>) • Prekių pristatymo ir aptarnavimo transporto planai • Žemėvaldos planavimas – transporto infrastruktūra ir jos tankumas
Ekologiškas transportas	<ul style="list-style-type: none"> • „Žaliosios“ elektros energijos įkrovimo infrastruktūra • Ekologiškas viešasis transportas
Investicijos į infrastruktūrą	<ul style="list-style-type: none"> • Autobusų, troleibusų ir tramvajų tinklas ir infrastruktūra • Pėsčiųjų ir dviračių eismo tinklas ir infrastruktūra • Viešojo transporto sąveikos su privačiu transportu sistema (angl. <i>Park & Ride</i>) • Metro tinklas ir infrastruktūra • Prekių pristatymo centrai ir miesto logistikos infrastruktūra
Kainodara ir finansinės priemonės	<ul style="list-style-type: none"> • Spūsčių ir taršos mokesčiai • Automobilių stovėjimo apmokestinimas • Integruota viešo transporto bilietų ir tarifų sistema
Eismo valdymas ir kontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Krovininio transporto mieste teisinė ir reguliavimo sistema • Pirmenybės viešajam transportui suteikimas • Prieigos reguliavimas – kelių ir automobilių stovėjimo vietų perskirstymas • Eismo sulėtinimo priemonės

Transporto politikos įgyvendinimui sukurta daug galimų priemonių – žemės panaudojimo planavimas, mokesčių schemos, bemotorio eismo infrastruktūra, „žaliojo“ transporto skatinimas

siekiant sumažinti dujų išmetimą ir daug kitų. Šios priemonės turėtų būti prasmingai suderintos ir sujungtos į paketus, kurie garantuotų ekonomiškai efektyviausius sprendimus.

Europos Sąjungos sukurtos transporto mieste scenarijų kūrimo priemonės tikslas – padėti įgyvendinti Transporto baltosios knygos miesto transporto tikslus. Virtualios politikos kūrimo priemonės pagalba galima sukurti skirtingus detalius politikos scenarijus, tuo pačiu atsižvelgiant į įvairių suinteresuotų šalių interesus.

leškant ekonomiškai efektyviausių strategijų, svarbiausia žinoti visas galimų veiksmų ir sėkmingo įgyvendinimo etapų alternatyvas, o tam reikalingos tinkamos priemonės ir gairių dokumentai.

Transporto mieste scenarijų kūrimo priemonė remiasi 2030 metams ES nustatytais miesto transporto tikslais, nurodytais 2011 m. Transporto baltojoje knygoje. Ši priemonė, atsižvelgiant į tam tikro miesto kontekstą, nurodo konkrečius pasirinktos strategijos įgyvendinimo žingsnius ir jų trukmę. Scenarijų kūrimas parodo, jog skirtinguose miestuose turi būti įgyvendinami skirtingų politikos priemonių paketai. Analizuojant šiuos scenarijus galima įvertinti ilgalaikį judumo politikos poveikį Europos miestams.

Norėdami sukurti pavyzdinį scenarijų, turite įvykdyti šiuos žingsnius:

(a) *nustatyti pagrindinius scenarijaus elementus.* Šie elementai – tai galimos politikos priemonės, kurių įgyvendinimu būtų pasiekti užsibrėžti tikslai.

(b) *apibrėžti kiekvieno elemento savybes ir jų poveikį scenarijui.* Politikos priemonės yra labai skirtingos: vienų įgyvendinimui gali reikėti fizinių investicijų, o kitoms gali užtekti tik pakeisti esamas taisykles ir garantuoti jų laikymąsi. Be to, kiekvienos papildomos priemonės poveikis taip pat gali skirtis: kai kurios priemonės papildo viena kitą, o kitos – sukelia prieštarigus rezultatus.

(c) *sugrupuoti priemones į nuoseklias strategijas.* Atsižvelgiant į nustatytus tikslus bei priemonių charakteristikas, galima sukurti nuoseklius priemonių paketus. Alternatyvios strategijos sukuriamos atsižvelgiant į priemonių pobūdį, tikėtinus pokyčius, priemonių veiksmingumą ir įgyvendinimo kainą.

(d) *nustatyti konkrečius būdus, kaip galima pasiekti scenarijuose numatytus tikslus.* Paskutiniame žingsnyje įvertinami praktiniai scenarijų įgyvendinimo klausimai. Sukurtas scenarijus nėra tik paprastas priemonių rinkinys. Jame įvertinamas įgyvendinimui reikalingas laikas, ryšiai tarp skirtingų priemonių, suinteresuotos šalys ir kiti elementai.

2 Priemonė

Šiame skyriuje pristatoma transporto mieste scenarijų kūrimo priemonė (angl. *Urban Transport Roadmaps*) bei jos sąsajos su DJMP kūrimo procesu.

2.1 Apibrėžimas

Transporto scenarijų kūrimo priemonė (angl. *The Urban Transport Roadmaps*, sutrumpintai UTR) yra virtualus DG MOVE projekto užsakymu sukurtas scenarijų sudarymo instrumentas (www.urban-transport-roadmaps.eu), kuris padeda išanalizuoti galimas transporto sistemų alternatyvas miestuose ir darnaus judumo mieste viziją paversti konkrečiu veiksmų planu, vėliau įgyvendinamu DJMP.

Priemonę yra lengva naudoti ir ja galima:

- apžvelgti bei įvertinti tvaraus transporto politikos priemonių tinkamumą;
- kiekybiškai įvertinti šių priemonių poveikį transportui, aplinkai ir ekonomikai;
- įvertinti politikos scenarijų įgyvendinimo būdus.

DJMP kūrimo procese šis instrumentas padės nustatant tikslus, bendrą požiūrį (viziją) ir reikiamų priemonių paketus. Priemonės svarba DJMP procese pavaizduota 1 paveiksle:

1 Paveikslas. Kaip scenarijų kūrimo priemonė yra susijusi su DJMP procesu?

= šioje santraukoje aptariami žingsniai

Taigi, UTR – tai instrumentas, kuriuo galima rasti galimas miestų politikos priemones. Juo galima įvertinti atskiras priemones ar jų grupes bei numatyti jų poveikio prognozes įvairiems transporto, aplinkosaugos ir ekonomikos indikatoriams. Todėl šią priemonę galima naudoti:

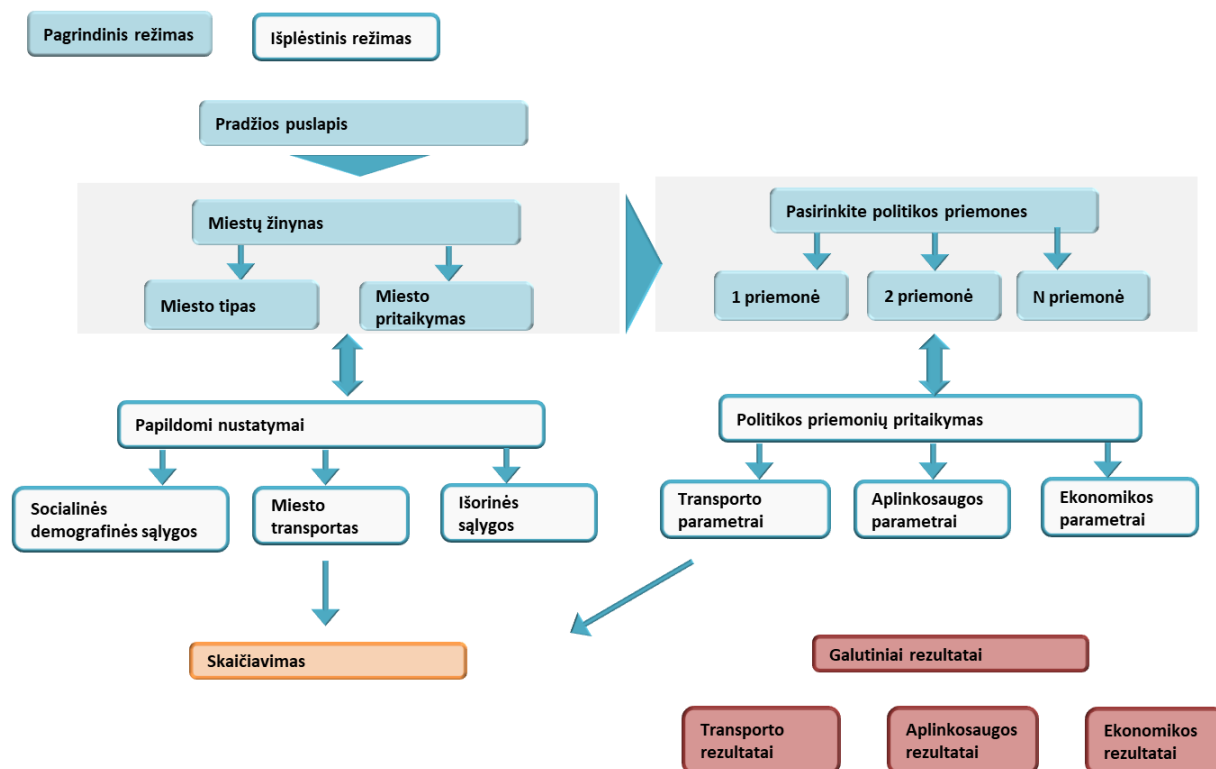
- pirminiam galimų tvaraus transporto politikos krypčių įvertinimui;
- politikos priemonių sugrupavimui ar suskirstymui į paketus, siekiant surasti miestui tinkamiausią tvaraus transporto strategiją;
- įvairių suinteresuotų šalių, dažniausiai neturinčių jokios patirties transporto modelių kūrime, įtraukimui į politikos krypčių pasirinkimo ir vertinimo procesą;

Ši priemonė nepakeičia detalių transporto modelių, kurie yra kuriami konkrečioms miestams bei dažniausiai reikalauja ekspertų patirties. Taip pat ji neturėtų būti naudojama detaliam politikos priemonių kūrimui, tobulinimui ar įgyvendinimui, nes šiems procesams reikia kur kas detalesnio ir tikslesnio įvertinimo.

2.2 Priemonės sandara

Kaip pavaizduota 2 paveiksle, priemonė susideda iš penkių pagrindinių dalių.

2 Paveikslas. Priemonės sandaros apžvalga

Šios dalys yra:

- **Miestų žinynas** – tai pradinis priemonės žingsnis, kuriame pasirenkama pagrindinė informacija, apibūdinanti vartotojo miestą. Remiantis šia informacija, sukuriama miestui tinkamiausias pradinis transporto modelis, kurį galima greitai ir paprastai pakeisti.
- **Papildomi nustatymai** – labiau pažengę vartotojai gali pakeisti sistemoje esančius pradinis duomenis, pasinaudodami informacija apie savo vietovę, ir sukurti kur kas

tikslesnį savo miesto modelį. Visi kintamieji, išskyrus išorinius veiksnius, gali būti pritaikyti reikiamo miesto transporto schemai. Išoriniais veiksniais, tokiais kaip degalų kaina ar technologinės naujovės, siekiama apibūdinti tendencijas, kurių miesto valdžia negali kontroliuoti tiesiogiai.

- **Politikos priemonių pasirinkimas** – pasirinkus miesto tipą bei jį papildomai pritaikius, vartotojas gali pasirinkti įvairias politikos priemones, kurias norima įgyvendinti šiame mieste. Visos priemonės automatiškai turės pradinis parametrus, todėl šis žingsnis yra nesudėtingas ir greitai atliekamas.
 - Politikos priemonių pritaikymas – kaip ir su miestų pasirinkimu, kiekvienos priemonės duomenis galima pritaikyti savo reikmėms. Pavyzdžiui, pakeičiant mokesčių dydžius, jei norima įvesti apmokestinimą. Vartotojas gali pasirinkti atskiras priemones ar jų grupes.
 - Politikos priemonių grupės – taip pat galite pasirinkti priemonių grupes, kurios tinka tam tikrų tikslų įvykdymui, pavyzdžiui, spūščių mažinimui. Dešinėje pusėje pasirinkus grupę, sistema automatiškai parinks visas šiam tikslui tinkamas priemones.
- **Skaičiavimas** – tai pagrindinė šios priemonės dalis, kurioje, pagal jūsų nurodytus miesto ir priemonių parametrus, suskaičiuojami pasirinkto miesto politikos priemonių rezultatai. Naudojantis formulėmis, rezultatai suskaičiuojami iš anksto nustatytiems išoriniams aplinkos veiksniams ir vartotojo įvestiems duomenims. Skaičiavimas vyksta trimis kryptimis:
 - Transporto modulis – apskaičiuojamas pradinis miesto transporto sistemos modelis ir jo pokyčiai pritaikius pasirinktas priemones.
 - Taršos modulis – skaičiuojami taršos ir aplinkosaugos duomenys, susiję su transporto veikla mieste.
 - Politikos priemonių modulis – įvertinamas priemonių poveikis.
- **Galutiniai rezultatai** – tai skaitiniai ir grafiniai miesto transporto politikos poveikio rezultatai. Priemonė pateikia poveikio rezultatus trijose srityse:
 - Poveikis transportui – nurodo modalinį kelionių pasiskirstymą, vidutinius kelionių atstumus ir eismo apimtį;
 - Poveikis aplinkai – nurodo CO₂, CO, PM, NO_x ir VOC išmetimo lygius bei kelių eismų įvykių skaičius;
 - Poveikis ekonomikai – pateikiamos su priemonėmis siejamų tiesioginių išlaidų ir naudos analizė bei socialinės taršos ir eismo įvykių sąnaudos.

Šaltinis: Urban Transport Roadmaps- <http://www.urban-transport-roadmaps.eu/>

3 Papildoma medžiaga

Europos komisijos DG MOVE projekte “Europos transporto mieste scenarijai 2030”, kuriame ir buvo sukurta ši priemonė, galima rasti nemažai gairių ir mokymo medžiagos dokumentų.

Visus juos galima peržiūrėti nemokamai projekto internetinėje svetainėje:

<http://urban-transport-roadmaps.eu/>

Pavadinimas	Aprašymas	Rūšis
Roadmaps projekto ataskaita	<p>Trijų alternatyvių politikos scenarijų apžvalga:</p> <ol style="list-style-type: none"> Skatinti ir reguliuoti. Scenarijuje numatoma keisti elgesį pasinaudojant „stumk-trauk“ priemonėmis. Planuoti ir statyti. Pagrindinis dėmesys – investicijoms į technologijas ir transporto infrastruktūrą. Apmokestinti ir suteikti. Scenarijus remiasi finansinėmis priemonėmis – kelių, automobilių stovėjimo apmokestinimas ir pan. <p>(80 puslapių, 2016 m. kovas)</p>	Gairės
Detalus vartotojo vadovas	<p>Priemonės aprašymas ir vartotojo vadovas</p> <p>(80 puslapių, 2016 m. kovas)</p>	Gairės
Greitos pradžios vadovas	<p>Trumpas (3 puslapių) dokumentas, kuriame apibendrinami pagrindiniai priemonės žingsniai</p>	Gairės
Internetiniai mokymai: skaidrės	<p>13 pristatymo skaidrių, naudotų virtualiuose priemonės mokymuose</p>	Pristatymas
Internetiniai mokymai: registracija	<p>40 minučių vaizdo įrašas, kuriame pristatoma UTR priemonė</p>	Internetinis vaizdo įrašas
UTR priemonė	<p>Priemonė:</p> <p>http://urban-transport-roadmaps.eu/</p>	Virtuali priemonė

Šaltinis: “Europos transporto mieste scenarijai 2030” projektas, <http://urban-transport-roadmaps.eu/>